

Solinge, Hanna van & Carlo van Praag (2010), *De Joden in Nederland anno 2009. Continuïteit en verandering*, Diemen: AMB, pp. 196, ISBN 9789079700264, € 23,50.

Hoeveel joden zijn er in Nederland? Die vraag is om een aantal redenen lastig te beantwoorden. Niet in de laatste plaats omdat onder de joden sinds WOII een huiver bestaat om zich als zodanig te registreren. Maar zeker ook omdat het lastig is de groep duidelijk te omschrijven. Veel joden staan niet meer ingeschreven bij een joods kerkgenootschap en zij zijn – vaak door hun generatielange verblijf in Nederland – nauwelijks van de rest van de Nederlandse bevolking te onderscheiden.

In *De Joden in Nederland anno 2009* worden alle methodologische hordes om een onderbouwde schatting te maken, netjes benoemd en genomen. De studie geeft een mooi overzicht van de joden in Nederland. Het boek heeft als ondertitel *Continuïteit en verandering* en die ondertitel verwijst deels naar een eerdere studie *De Joden in Nederland anno 2000*. Ook daaraan schreef Van Solinge mee. Zij is als socioloog verbonden aan het NIDI (Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut – een instituut dat overigens maandelijks het gratis en zeer interessante blad *Demos* uitgeeft met tal van demografische wetenswaardigheden). Van Praag was adjunct-directeur van het SCP. Beide boeken, zowel ‘anno 2000’ (verder aangeduid als OJIN 1999) als ‘anno 2009’ (OJIN 2009) bieden veel informatie.

In OJIN 2009 wordt indien mogelijk verwezen naar het voorgaande onderzoek. Zo geeft deze publicatie ook de mogelijkheid om eerste ontwikkelingen te zien, natuurlijk binnen de mogelijkheden van twee meetmomenten. Het rapport over OJIN 1999 is daarmee niet overbodig geworden, want dat boek is uitgebreider en biedt veel informatie die in OJIN 2009 niet of minder uitgebreid aan de orde komt. Zo besteedt OJIN 1999 veel meer aandacht aan de verschillende aspecten die een rol spelen bij de binding aan het jodendom.

Uit de veelheid van aspecten die de binding beschrijven, komen via factoranalyse drie dimensies naar boven die ook in het materiaal van OJIN 2009 zijn terug te vinden. Dat is allereerst de sociaal-culturele binding met het jodendom (waaronder de religieuze en traditionele verbondenheid, de band met Israël, het hebben van joodse vrienden en deelname aan de joodse gemeenschap). De tweede factor staat voor binding door oorlog en antisemitisme. De verklaarde variantie van deze factor was in 2009 kleiner, vermoedelijk omdat de onderzoeksgroep jonger was. Kenmerkend voor beide boeken is dat zowel de methodische aspecten als de inhoudelijke zaken uitgebreid aan de orde komen.

Dan nu toch de kernvraag: hoeveel Joden wonen er in Nederland? Volgens OJIN 2009 zijn dat er op 1 januari 2000 zo'n 51 duizend en dat aantal groeit, zo schatten de onderzoekers. Van deze 51 duizend joden zijn 36 duizend zogeheten halachische joden. Dat zijn joden die (in ieder geval) een joodse moeder hebben. Volgens de joodse voorschriften (halacha) is men jood als de moeder jood is. Naast halachische joden worden ook zogeheten vaderjoden onderscheiden; dit betreft dan mensen met (uitsluitend) een joodse vader,

en die zijn volgens de strikte joodse wetten dan geen jood. Het totaal aantal van ruim 51 duizend is een stuk hoger dan de 43 duizend (waarvan zo'n 30 duizend halachisch joden) volgens de schatting van OJIN 1999. Het verschil laat zich enerzijds verklaren door andere telmethoden en anderzijds door immigratie van Israëliërs. Die telmethoden zijn voor de fijnproevers.

Ik noem hier ook nog wat andere onderzoeksuitkomsten, zoals politieke voorkeur (VVD en PvdA het vaakst), opleidingsniveau (veelal hoog) en regionale verdeling (bijna de helft in 'Groot-Amsterdam'). Tot slot – en dat past natuurlijk bij een bespreking in dit tijdschrift – noem ik wat cijfers over het religieuze jodendom.

Slechts een klein deel van deze 51 duizend joden staat als lid ingeschreven bij een joodse gemeenschap: twee derde is geen lid. Tien procent van de joodse populatie is lid van het Progressief Joods Verbond (de voormalige Liberaal Joodse Gemeenten), negentien procent van het Nederlands-Israëlitisch kerkgenootschap (NIK) en drie procent van het Portugees-Israëlitisch Kerkgenootschap. Deze twee laatste rekenen we tot het orthodoxe jodendom. De resterende een procent is lid van de conservatieve Masorti of de progressieve Beith Ha'Chidush (deze laatste groepering heeft een vrouwelijke rabbijn). Van al deze leden gaat dan weer een klein deel iedere sabbat naar de synagoge.

Het boek (zeker in combinatie met OJIN 1999) bevat een schat aan statistische informatie over joden in Nederland en hun plaats in de Nederlandse samenleving. Het is een gedetailleerde studie met specifieke informatie, die echter ook interessant kan zijn voor geïnteresseerden (godsdienstsociologen?).

Gert de Jong

Senior onderzoeker bij het ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Literatuur

- Solinge, H. van & M. de Vries (red.) (2001), *De joden in Nederland anno 2000. Demografisch profiel en binding aan het Jodendom*, Amsterdam: Aksant.
- Solinge, H. van & C. van Praag (2010), Nieuw onderzoek onder Joden in Nederland. Continuïteit en verandering, in: *Demos* (26) 7, 1-4.